JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA MAENDELEO YA JAMII

TAARIFA YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA WAZIRI MKUU KAZI, AJIRA NA MAHUSIANO KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI HIYO KWA MWAKA WA FEDHA 2026/2027

Idara ya Kamati za Bunge,
Ofisi ya Bunge,
10 Barabara ya Morogoro,
S.L.P. 941
40490 Tambukareli
DODOMA.

APRILI, 2026

YALIYOMO

Ukurasa

YALIYOMO ..... **i**
1.0 **MAELEZO YA JUMLA** **1**
1.1 Utangulizi 1
1.2 Msingi wa Uchambuzi 2
1.3 Mawanda ya Uchambuzi wa Taarifa 3
SEHEMU YA PILI 5
2.0 **UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026** 5
2.1 Maelezo ya Jumla 5
2.1.1 Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati 6
2.2 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa Fedha 10
2.2.1 Ufafanuzi wa Jumla 10
2.2.2 Yatokanayo na Ukaguzi wa Miradi 14
2.3 Utekelezaji wa Vipaumbele na Majukumu ya Wizara 15
2.3.1 Hatua iliyofikiwa katika Ukusanyaji wa Maduhuli 17
2.3.2 Mwenendo wa Upatikanaji wa fedha kutoka Hazina 18
SEHEMU YA TATU 24
3.0 **UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2026/2027** 24
3.1 Makadirio ya Mapato 24
3.2 Makadirio ya Matumizi 26
SEHEMU YA NNE 31
4.0 **MAONI NA USHAURI** 31
4.1 Maoni ya Jumla 31
4.2 Ushauri wa Kamati 31
4.2.1 Ukusanyaji wa Maduhuli 31
4.2.2 Programu yan kukuza ujuzi nchini 32
4.2.3 Tume ya Usuluhishi na Uamuzi 33
SEHEMU YA TANO 35

VIELELEZO

KIELELEZO 1: UPATIKANAJI WA FEDHA KWA FUNGU 65 21
KIELELEZO 2: UPATIKANAJI WA FEDHA (FUNGU 015) 23
KIELELEZO 3: MCHANGANUO WA MAKADIRIO YA MADUHULI 25
KIELELEZO 4: ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026 NA MWAKA 2026/2027 - FUNGU 65 28
KIELELEZO 5: TASWIRA YA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA FUNGU 15 TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI INAONEKANA KATIKA KIELELEZO NA. 5 30

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 121 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, 2025, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi Ajira na Mahusiano kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026 pamoja na Maoni ya Kamati kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2026/2027.

Mheshimiwa Spika, ili kurahisishisha mtiririko wa maudhui pamoja na kuzingatia masharti ya Kanuni ya 145 ya Kanuni za Bunge yanayohusu taarifa yoyote ya Kamati inayowasilishwa Bungeni, taarifa hii imegawanyika katika sehemu kuu tano (05) kama ifuatavyo:-

(i) Sehemu ya kwanza inatoa, Msingi wa Uchambuzi na Mawanda ya Uchambuzi;

(ii) Sehemu ya pili inachambua na kufanya tathmini ya Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026;

(iii) Sehemu ya tatu inachambua Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa fedha 2026/2027;

(iv) Sehemu ya nne inafafanua Maoni ya Kamati na Ushauri unaotolewa kwa Serikali; na

(v) Sehemu ya mwisho inahitimisha taarifa ya uchambuzi na kuonesha msimamo wa Kamati

1.2 Msingi wa Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Kamati kuchambua Taarifa ya Utekelezaji wa Majukumu na Makadirio ya Mapato na Matumizi Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Ajira na Mahusiano umejengwa katika Kanuni ya 6 (5) (a) ikisomwa kwa Pamoja na Kanuni ya 7(1) (a) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, 2025. Kanuni hizo zinaipa Kamati jukumu la kufanya uchambuzi wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hii.

Aidha,Kanuni ya 120 (2) na 121 (4) ya Kanuni hizo imeweka masharti yanayotaka Taarifa ya utekelezaji wa Makadirio ya Ofisi hii kuchambuliwa na Kamati kabla ya kujadiliwa Bungeni.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi masharti hayo, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Ajira, Kazi na Mahusiano kuhusu utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa fedha 2025/2026 pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2026/2027.Katika hatua hiyo Kamati ilifanya uchambuzi wa kina na kuja na matokeo kama yaliyoainishwa katika taarifa hii.

1.3 Mawanda ya Uchambuzi wa Taarifa

Mheshimiwa Spika,Taarifa ya Kamati inahusu utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu,Kazi,Ajira na Mahusiano inahusika na mafungu mawili ambayo ni **Fungu 65** Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Ajira na Mahusiano; **na Fungu 15** Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **(CMA).**

Mheshimiwa Spika Uchambuzi uliofanyika uligusa maeneo yafuatayo:-

(i) Utekelezaji wa Bajeti kwa Mafungu hayo kwa mwaka wa Fedha 2025/2026;

(ii) Makadirio ya Mapato kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026;

(iii) Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2026/2027; na

(iv) Mambo muhimu katika Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi Ajira,na Mahusiano.

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi, Kamati iliongozwa na kigezo cha asilimia Pamoja na kufanya tathmini ya jumla na ulinganisho wa mambo mbalimbali. Mambo hayo yaliiwezesha Kamati kubaini hatua iliyofikiwa katika utekelezaji na mantiki ya mpango na makadirio kwa mwaka wa fedha unaokuja.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026

2.1 Maelezo ya Jumla

Mheshimiwa Spika, sehemu hii ya taarifa inaripoti matokeo ya utekelezaji wa masharti ya Kanuni ya 120 (2) ya Kanuni za Bunge. Kanuni hiyo ilizitaka Kamati za Bunge za Kisekta kuchambua taarifa za utekelezaji wa Bajeti za Wizara inazozisimamia kwa mwaka wa fedha unaoisha na kufanya ulinganisho wa makadirio ya mapato na matumizi kwa mwaka wa fedha unaofuata.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi masharti hayo, tarehe 23 Machi, 2026, Kamati ilipokea taarifa ya utekelezaji wa majukumu ya Wizara hii kwa mwaka wa fedha 2025/2026 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2026/2027. Taarifa hiyo ilijumuisha Mpango na Bajeti ya **Fungu 65** pamoja na Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA**) Fungu 15**.

Mheshimiwa Spika, baada ya hatua hiyo, Kamati inatoa taarifa kuhusu mambo yafuatayo: -

(i) Uzingatiaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati;

(ii) Ukaguzi wa Miradi;

(iii) Utekelezaji wa Vipaumbele;

(iv) Hali ya Ukusanyaji wa Maduhuli; na

(v) Hali ya upatikanaji wa Fedha

Mheshimiwa Spika, mambo hayo kwa pamoja yameweka msingi wa kuliwezesha Bunge lako Tukufu kupata uwiano utakaolisaidia katika kufikia uamuzi baada ya mjadala wa hotuba ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu Ajira, Kazi na Mahusiano kama ilivyowasilishwa na Mtoa hoja.

2.1.1Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Katika kulisaidia Bunge kutekeleza jukumu lake la kuishauri Serikali,tarehe 9 Aprili, 2025 wakati wa uwasilishaji wa hotuba ya Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi,

Ajira na Mahusiano kwa mwaka fedha 2025/2026.Kamati ilitoa Maoni na Ushauri kuhusu mambo **sita (06**) kwa **Fungu 65** Ofisi ya Waziri Mkuu, Ajira kazi na Mahusiano na **jambo moja (1**) kwa **Fungu 15** Tume ya Usuluhishi na Uamuzi. Naomba kulijulisha Bunge lako Tukufu kuwa baadhi ya maeneo ushauri wa kamati umezingatiwa huku maeneo mengine utekelezaji wa ushauri wa Kamati haujafanyiwa kazi kwa kiwango cha kuridhisha.

Mheshimiwa Spika, mfano wa ushauri uliozingatiwa unahusu wa kuongeza idadi ya vyuo kwa mafunzo ya kukuza ujuzi kwa njia ya uanagenzi hadi kufikia katika ngazi ya Wilaya na kwa mwaka huu wa fedha 2025/2026 vyuo vimeongezeka kwa ngazi ya wilaya na kufika 26 sawa na asilimia **56.52** ya vyuo 46 vilivyopo. Ongezeko hili limechangia kuongeza ujuzi kwa vijana **5,746** nchini kupata mafunzo

yaliyowawezesha kuongeza ujuzi na stadi za maisha.

Mheshimiwa Spika, Vilevile ushauri wa Kuongezea bajeti kwa Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA) ulizingatiwa na serikali ambapo katika mwaka wa fedha 2025/2026 waliweza kuongezewa fedha kiasi cha Shilingi 866,180,000 kwa ajili ya uendeshaji wa mashauri. Jambo lillochangia kuendesha mashauri kwa njia ya kieletroniki kupitia mfumo wa e-Utatuzi na kuongeza ufanisi wa utatuzi wa migogoro ya ajira kwa takribani asilimia **40**.

Mheshimiwa Spika, Kamati haijaridhishwa na utekelezaji wa maeneo yafuatayo: -

a) Kuongeza kasi ya kuwaunganisha Watanzania na ajira za nje ya nchi;
b) Kuboresha Mfumo wa Kieletroniki wa Usimamizi wa Huduma za Ajira

(ESMIS) ili kuwezesha kubadilishana taarifa mbalimbali za kibenki;

c) Kuendelea kutenga theluthi moja ya makusanyo ya sekta binafsi (SDL) kwa ajili ya programu ya kuwajengea ujuzi wanagenzi;

d) Kutoa elimu kwa umma kuhusu Programu ya Taifa ya kukuza Ujuzi; na

e) Kulinda Ujuzi uliopatikana kupitia uanagenzi kwa kutoa vifaa vya Kutendea kazi kwa vijana wanaonufaika na programu mara baada ya kumaliza

Mheshimiwa Spika, Kamati inaitaka Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** na Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **(Fungu 15)** kuhakikisha inatekeleza ushauri wa Kamati ili kuleta matokeo chanya katika sekta ya ajira nchini. Hata hivyo, Kamati ilibaini kuwa ukomo wa bajeti na mtiririko wa fedha za Maendeleo usioridhisha

kutoka hazina ni sababu kubwa inayochangia Mafungu haya kushindwa kutekeleza majukumu yake kwa Ufanisi.

2.2 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyotengewa Fedha

2.2.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 120 (1) ya Kanuni za Bunge, Kamati ilifanya ziara katika Mkoa wa Dar es Salaam. Kamati ilikagua miradi miwili ambayo ni sehemu ya miradi iliyotengewa fedha kiasi cha **Shilingi 13,322,106,000** kwa mwaka wa fedha 2025/2026.Naomba kubainisha na kufafanua miradi hiyo Pamoja na kufanya majumuisho ya mambo yaliyojitokeza katika ukaguzi wa miradi kama ifuatavyo: -

a) **Mradi 6581: Programu ya Taifa ya Kukuza Ujuzi Katika Chuo cha Maendeleo ya Wananchi Kigamboni.**

Mheshimiwa Spika, Programu hii inatekelezwa kwa uratibu wa Ofisi ya Waziri Mkuu (**Fungu 65**) imelenga kuwezesha nguvukazi ya Taifa kuwa na ujuzi stahiki, maarifa na ubunifu utakaowezesha kushiriki kikamilifu katika maendeleo ya Taifa. Aidha, programu hiyo inalenga kutoa ushindani katika sokola la ajira la Kitaifa, Kikanda na Kimataifa sambamba na kuongeza wigo wa kuajiriwa au kujiajiri kwa vijana nchini.

Mheshimiwa Spika, programu hii inatolewa katika vyuo mbalimbali kwa Mkoa wa Dar es Salaam ikiwemo Chuo cha Ufundi cha Don Bosco; Anna Collection Academy na Chuo cha Maendeleo ya Wananchi Kigamboni. Kamati ilitembelea Chuo cha Maendeleo ya Wananchi Kigamboni

na kukagua mafunzo yanayotolewa katika chuo hicho chini ya programu hii. Aidha, mafunzo hayo ni pamoja na kuchomelea vyuma, Ufundi wa umeme wa magari na umeme wa majumbani, ufundi wa mabomba, kushona na ufundi wa magari.

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2025/2026 kiasi cha shilingi 60,000,000/= kilitengwa kwa ajili ya kutekeleza programu hii katika chuo cha maendeleo ya wananchi kigamboni kwa wanagenzi wapatao 120 na hadi mwezi Machi, 2026, Serikali ilikuwa imetoa kiasi cha Shilingi **30,000,000/=** sawa na **asilimia 50** ya fedha yote.

b) Mradi Na.5505: Mfumo wa Kielektroniki wa Usimamizi wa Mashauri ya Usuluhishi na Uamuzi

Mheshimiwa Spika, mradi huu kupitia CMA unatekeleza Mfumo wa Kielektroniki wa Usimamizi na

Uendeshaji wa mashauri ambao unajulikana kama e-Utatuzi. Mradi huu una lengo la kuongeza ufanisi na uwazi katika kushughulikia migogoro ya ajira nchini. Aidha, utaondoa matumizi ya nakala mango na kurahisisha utunzaji na upatikanaji wa majalada na nyaraka. Kukamilika kwa mradi huu kutajibu tamanio la Mhe. Dkt Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania la kuacha Tabasamu kwa wananchi kwani utaharakisha na kurahisisha upatikanaji wa haki katika usuluhishi na uamuzi wa migogoro ya ajira nchini.

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza mradi huu Tume (Fungu 15) ilitengewa jumla ya Shilingi 276,046,000/= katika mwaka wa fedha 2025/2026 ambapo Serikali imepeleka fedha zote kama zilivyoidhinishwa na Bunge. Kamati inapongeza Serikali kwa hatua iliyofikiwa katika utekelezaji wa mradi huu.

2.2.2 Yatokanayo na Ukaguzi wa Miradi

Mheshimiwa Spika, katika ziara ya ukaguzi wa miradi inayotekelezwa na Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** na Tume **(Fungu 15**), Kamati ilipokea taarifa za utekelezaji wa miradi na kuona hali halisi kwenye maeneo ya utekelezaji wa miradi husika. Lengo ilikuwa kulinganisha na kubaini iwapo taarifa zilizowasilishwa na Wizara zinawiana na hatua zilizofikiwa katika utekelezaji pamoja na madhumuni ya miradi inayohusika.

Mheshimiwa Spika, Tathmini ya Kamati imebainisha kuwa: -

a) Utekelezaji wa sehemu kubwa ya miradi iliyotembelewa na kukaguliwa na Kamati imezingatia thamani ya fedha na hatua iliyofikiwa inawiana na muda wa utekelezaji wa miradi husika;

b) Utekelezaji wa miradi na programu zilizotembelewa na Kamati zimeshirikisha wananchi ambao ni wanufaika wa miradi na programu hizo moja kwa moja.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa hatua mbalimbali zilizofikiwa katika utekelezaji wa miradi chini ya Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 065)** na Tume **(Fungu 15)**. Kamati inalitaarifu Bunge lako Tukufu kuwa, katika kutekeleza miradi hiyo thamani ya fedha, uwekezaji, ufanisi na tija vimezingatiwa.

2.3 Utekelezaji wa Vipaumbele na Majukumu ya Wizara

Mheshimiwa Spika, tarehe 23 Machi,2026 Kamati ilipokea na kuchambua taarifa ya utekelezaji wa majukumu ya Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** na Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **(Fungu 15)** kwa mwaka wa Fedha 2025/2026. Wakati wa Uchambuzi wake kamati ilizingatia vipaumbele vya wizara ambavyo ni: -

(a) Kuimarisha usimamizi wa ajira za wageni Nchini;

(b) Kuratibu utekelezaji wa Mwongozo wa Majadiliano baina ya Serikali Vyama vya Wafanyakazi na Vyama vya waajiri;

(c) Kukamilisha mapitio ya Sera ya Taifa ya Ajira ya mwaka 2008 na Mkakati wake;

(d) Kufanya tathmini ya hali ya mahusiano nchini kwa makundi ya kijamii;

(e) Kufanya mapitio ya Sheria ya Hifadhi ya jamii Sura 135;

(f) Kujenga uelewa na ufahamu wa tija na ubunifu Nchini;

(g) Kuimarisha utendaji kazi, haki wajibu na maslahi ya watumishi;

(h) Kuhamasisha masuala ya Usalama na Afya Mahali pa kazi;

(i) Kuimarisha utoaji wa huduma za utatuzi wa migogoro ya kazi kidijiti kupitia Mfumo wa Kielekroniki wa Usimamizi wa mashauri ya Usuluhishi na Uamuzi e.utatuzi

Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Waziri Mkuu,Ajira kazi na mahusiano imefanikiwa kufanya baadhi ya shughuli ili kutekeleza vipaumbele ilivyojiwekea. Baadhi ya Shughuli hizo ni pamoja na:-

(i) Kufanya mapitio ya Sheria ya Hifadhi ya Jamii,Sura 135;

(ii) Kufanya mapitio ya sheria ya Ukuzaji wa Huduma za Ajira Sura 243;

(iii) Kuratibu fursa za ajira kwa Watanzania nje ya Nchi;

(iv) Kuimarisha Usimamizi wa Sheria za kazi Nchini; na

(v) Kuratibu utekelezaji wa Mwongozo wa Majadiliano baina ya Serikali na Vyama vya wafanyakazi na Vyama vya waajiri.

2.3.1 Hatua iliyofikiwa katika Ukusanyaji wa Maduhuli

Mheshimiwa Spika, Lengo la uchambuzi wa taarifa za makusanyo ya maduhuli ni kuliwezesha Bunge kubaini iwapo lengo la makusanyo lililoidhinishwa na Bunge limefikiwa. Aidha, uchambuzi huu unaliweka Bunge katika nafasi ya kutumia uzoefu unaopatikana kwa mwaka wa fedha 2025/2026 na kubaini uhalisia unavyostahili kwa mwaka wa fedha 2026/2027. Kamati ilifanya uchambuzi kwa kuzingatia masuala yafuatayo:-

(i) Kiasi kilichokusanywa ikilinganishwa na lengo la makusanyo; na

(ii) Ulinganisho wa kipindi kama hicho kwa mwaka wa fedha 2024/2025

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2025/2026, Ofisi ya Waziri Mkuu kazi, Ajira na Mahusiano Fungu 65 ilikadiriwa kukusanya jumla ya **Shilingi 55,000,000,0000/=.** Hadi kufikia Februari, 2026 Ofisi ya Waziri Mkuu kazi ajira na Mahusiano ilikuwa imekusanya **Shilingi 38,029,945,099/=** sawa na **asilimia 69.15** ya lengo la makusanyo liliyoidhinishwa na Bunge. Kamati ina maoni kuwa mwenendo wa makusanyo ya maduhuli unaridhisha na Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) itafikia lengo la makusanyo liliyoidhinishwa na Bunge.

2.3.2Mwenendo wa Upatikanaji wa fedha kutoka Hazina

Mheshimiwa Spika,Ufanisi wa utekelezaji wa majukumu ya Ofisi ya

Waziri Mkuu kazi ajira na mahusiano unategemea mwenendo wa upatikanaji wa fedha kutoka hazina kama ilivyoidhinishwa na Bunge. Kamati ilipokea na kuchambua mwenendo wa upatikanaji wa fedha kwa **fungu 65** na **fungu 15** kutoka hazina kama ifuatavyo: -

a) Fungu 65 Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Ajira na Mahusiano

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa mwenendo wa upatikanaji wa fedha kwa Fungu 65 hadi kufikia mwezi Februari,2026 umeonesha mambo yafuatayo:-

(i) Upatikanaji wa jumla ya Fedha zilizoidhinishwa kwa Ofisi ya Waziri Mkuu **Fungu 65** ni **asilimia 61.40** ikiwa ni pungufu ya **asilimia 5.3** ya muda wa utekelezaji wa bajeti. Ni maoni ya Kamati kuwa ikiwa hali hii itaendelea itaathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa;

(ii) Fedha za matumizi ya kawaida zilizopatikana kwa **asilimia 61.6** ikiwa na upungufu wa **asilimia 5.1** ya fedha zilizotakiwa katika kipindi kama hicho;

(iii) Fedha za Matumzi mengineyo (OC) zimepokelewa kwa **asilimia 65.2** ambapo ilitakiwa kuwa zimepokelewa **asilimia 66.7** kulinganisha na muda wa utekelezaji wa Bajeti;

(iv) Fedha za Mishahara zilizopokelewa ilikuwa a**silimia 58.03** ikiwa na upungufu wa **asilimia 8.67** ya fedha zilizotakiwa katika kipindi hicho;

(v) Fedha za kugharamia utekelezaji wa miradi ya maendeleo zilipatikana kwa **asilimia 60.90** ya bajeti; na

(vi) Katika fedha za kugharamia miradi ya maendeleo, Fedha za Ndani zilifikia **asilimia 62.4** na fedha za nje **asilimia 22.15.**

Upatikanaji wa fedha kutoka hazina kwa ajili ya miradi ya maendeleo ni pungufu ya asilimia kwa **asilimia 5.8** kulinganisha na muda wa utekelezaji wa bajeti.

KIELELEZO 1: UPATIKANAJI WA FEDHA KWA FUNGU 65

AINA YA MATUMIZI	BAJETI ILIYOIDHINISHWA	KIASI KILICHOPOKELEWA	ASILIMIA
Mshahara	15,133,941,000	8,783,587,220	58.03
Matumizi mengineyo	15,117,368,000	9,852,036,084	65.2
Jumla Ndogo	30,251,309,00	18,635,623,304	61.60
Miradi ya Maendeleo	13,322,106,000	8,112,921,077	60.90
Jumla Kuu	**43,573,415,000**	**26,748,544,381**	**61.40**

Mheshimiwa Spika, Kamati inaitaka Wizara ya Fedha kuhakikisha inatoa fedha kwa ajili ya utekelezaji wa bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) kama iliyoinidhinishwa na Bunge ili kuleta tija na ustawi wa wananchi kama ilivyokusudiwa.

Fungu 15: Tume ya Usuluhishi na Uamuzi

Mheshimiwa Spika, Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **(Fungu 15)**, uchambuzi wa mwenendo wa upatikanaji wa fedha hadi kufikia Februari, 2026 ulionesha mambo yafuatayo: -

(i) Tume ilipokea **asilimia 55.0** ya kiasi kilichoidhinishwa na Bunge kwa matumizi ya kawaida na maendeleo. Hii ni pungufu ya **asilimia 11.7** ukilinganisha na muda wa utekelezaji wa Bajeti. Mwenendo huu wa upatikanaji wa fedha unaweza kuathiri shughuli zilizopangwa kama hautarekebishwa;

(ii) Fedha za matumizi ya kawaida zilizopokelewa zilikuwa **asilimia 53.3** ukilinganisha na **asilimia 66.7** zilizotakiwa kuwa zimepokelewa hadi kipindi hiki cha utekelezaji wa ya bajeti;

(iii) Fedha za matumizi mengineyo (OC) zilizopokelewa ni **asilimia 51.4** na huku mishahara ikiwa imepokelewa kwa asilimia 56. Upungufu wa fedha katika mishahara imetokana na kucheleweshewa kibali cha kuajiri watumishi wapya;

(iv) Fedha za Miradi ya Maendeleo zilipokelewa kwa **asilimia 100** kwa ajili ya utekelezaji wa mfumo wa e-utatuzi. Kamati inaipongeza Serikali hata

hivyo inaitaka Serikali kusimamia matumizi ya fedha hizi ili mradi huo uweze kuleta tija iliyokusudiwa.

KIELELEZO 2: UPATIKANAJI WA FEDHA (FUNGU 015)

AINA YA MATUMIZI	BAJETI ILIYOIDHINISHWA	KIASI KILICHOPOKELEWA	ASILIMIA
Mshahara	3,151,421,000	1,764,352,000	56
Matumizi Mengineyo (OC)	4,313,380,000	2,216,444,583.62	51.4
Jumla ndogo	7,464,801,000	3,980,797,583.62	53.3
Miradi ya Maendeleo	276,046,000	276,046,000	100
JUMLA KUU	**7,740,847,000**	**4,256,842,583.62**	**55.0**

Chanzo:Randama ya Wizara na usanifu wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza Serikali katika kuhakikisha kuwa Tume imepatiwa fedha zote za Maendeleo. Aidha, Kamati inaitaka Serikali kuhakikisha kuwa fedha za matumizi mengineyo kwa ajili ya uendeshaji wa shughuli za Tume zinapelekwa kama zilivyoidhinishwa na Bunge.

SEHEMU YA TATU

3.0 UCHAMBUZI WA MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2026/2027

Mheshimiwa Spika, ili kuzingatia masharti ya kanuni ya 120(2) ya Kanuni za Bunge,Kamati ilichambua na kujadili Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** na Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **(Fungu 15)** na mahusiano kwa mwaka wa fedha 2026/2027.

Uchambuzi wa Kamati ulijielekeza katika maeneo yafuatayo:-

(i) Makadirio ya Mapato kwa mwaka wa fedha 2026/2027; na

(ii) Makadirio ya Matumizi kwa mwaka wa fedha 2026/2027.

3.1 Makadirio ya Mapato

a) **Ofisi ya Waziri Mkuu,Kazi,Ajira na Mahusiano (Fungu 65)**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea taarifa kuhusu lengo la ukusanyaji wa maduhuli

kwa mwaka wa fedha 2026/2027. Uchambuzi ulijikita zaidi kwa kuangalia uzoefu uliopatikana katika ukusanyaji wa maduhuli kwa mwaka wa fedha 2025/2026.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2026/2027 Ofisi ya Waziri Mkuu, Ajira, kazi na mahusiano inakadiriwa kukusanya maduhuli ya Shilingi **63,000,000,000/=**. Uchambuzi wa kamati umebaini kuwa makadirio hayo yameongezeka kwa Shilingi **8,000,000,000** sawa na **asilimia 14.55** ikilinganishwa na makadirio ya makusanyo kwa Mwaka wa Fedha 2025/2026.

KIELELEZO 3: MCHANGANUO WA MAKADIRIO YA MADUHULI

FUNGU	**Mwaka 2025/2026**	**Mwaka 2026/2027**	**Ongezeko/punguzo**	**Asilimia**
Wizara (65)	55,000,000,000	63,000,000,000	8,000,000,000	14.55

Mheshimiwa Spika,Kamati ina maoni kuwa pamoja kuongezeka kwa lengo la ukusanyaji wa maduhuli, Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** iongeze ubunifu katika kuibua vyanzo vipya vya mapato. Hii inatokana na ukweli kuwa vyanzo

vya Mapato katika Ofisi hii vimebaki kuwa vilevile kila mwaka.

3.2 **Makadirio ya Matumizi**

Mheshimiwa Spika, masharti ya Kanuni ya 120 (2) ya Kanuni za Bunge yamelenga kuliwezesha Bunge kutumia uzoefu wa utekelezaji wa Bajeti kwa mwaka wa fedha unaoisha ili kuchambua makadirio ya matumizi kwa mwaka wa fedha unaofuata. Kwa kuzingatia lengo hilo, Kamati imechambua makadirio ya matumizi kwa mwaka wa fedha 2026/2027 kama ifuatavyo: -

a) Ofisi ya Waziri Mkuu, Ajira, Kazi na Mahusiano (Fungu 65)

Mheshimiwa Spika, Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) inakadiriwa kutumia jumla ya **Shilingi 41,809,449,000/=** kwa ajili utekelezaji wa shughuli na vipaumbele vya Ofisi hii. Matokea ya uchambuzi katika makadirio ya matumizi ya fedha hizo yanaonyesha kuwa: -

(i) Jumla ya bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu **(Fungu 65)** kwa mwaka wa fedha 2026/2027 imepungua kwa **asilimia**

4.04 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2025/2026;

(ii) Bajeti ya matumizi ya kawaida kwa mwaka wa fedha 2026/2027 ni **Shilingi 29,997,075,000** sawa na **asilimia 71** ya Bajeti yote ya Ofisi Hii. Bajeti hii imepungua kwa asilimia 0.8 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2025/2026; na

(iii) Bajeti ya Maendeleo kwa mwaka wa fedha 2026/2027 ni **Shilingi 11,812,374,000/=** sawa na **asilimia 29** ya bajeti yote. Hata hivyo, bajeti hii imepungua kwa **asilimia 11** ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2025/2026.

KIELELEZO 4: ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2025/2026 NA MWAKA 2026/2027 - FUNGU 65

AINA YA MATUMIZI	MWAKA 2025/2026	MWAKA 2026/2027	Asilimia Ongezeko /upungufu
Mishahara	15,133,941,000	15,088,975,000	-0.30
Matumizi mengineyo	15,117,368,000	14,908,100,000	-1.40
Jumla	30,251,309,000	29,997,075,000	-0.84
Miradi ya Maendeleo	13,322,106,000	11,812,374,000	-11.33
Jumla kuu	43,573,415,000	41,809,449,000	-4.05

Mheshimiwa Spika, kushuka kwa makadirio ya matumizi kwa Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) kumechangiwa kwa uamuzi wa Serikali kuunda Wizara mahususi inayoshughulikia Vijana na kuhamishia shughuli za Idara ya wenye Ulemavu Kwenda Ofisi Waziri Mkuu **(Fungu 37).**

b)Tume ya Usuluhisho na Uamuzi (Fungu- 15)

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Tume ya Usuluhishi na Uamuzi, inakadiriwa kutumia jumla ya **Shilingi 8,123,726,000/=** kwa ajili ya kutekeleza majukumu yake kwa mwaka wa fedha 2026/2027. Kamati imechambua na kubaini kuwa: -

i) Jumla ya Bajeti kwa Tume imeongezeka kwa **Shilingi 382,879,000/=** sawa na **asilimia 4.95** kwa mwaka wa fedha 2026/2027 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2025/2026;

ii) Bajeti ya matumizi ya kawaida imeongezeka kwa **Shilingi 382,879,000/=** sawa na **asilimia 5.13** kwa mwaka wa fedha 2026/2027 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2025/2026; na

iii) Kiasi cha **Shilingi 276,046,000/=** kimetengwa kwa ajili ya Bajeti ya Maendeleo ikiwa ni sawa na kiasi kilichotengwa katika mwaka wa fedha 2025/2026.

Taswira ya makadirio ya matumizi kwa **Fungu 15** Tume ya Usuluhishi na Uamuzi inaonekana katika Kielelezo Na.5

KIELELEZO 5: TASWIRA YA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA FUNGU 15 TUME YA USULUHISHI NA UAMUZI INAONEKANA KATIKA KIELELEZO NA. 5

AINA YA MATUMIZI	MWAKA 2025/2026	MWAKA 2026/2027	Asilimia
Mishahara	3,151,421,000	2,965,638,000	-5.00
Matumizi Mengineyo	4,313,380,000	4,882,042,000	+13.20
JUMLA	7,464,801,000	7,847,680,000	+5.13
Miradi ya Maendeleo	276,046,000	276,046,000	0
Jumla Kuu	7,464,801,000	8,123,726,000	+4.95

Chanzo: Randama ya Wizara ya Usanifu wa kamati

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kuongeza bajeti ya Tume hasa katika eneo la Matumizi ya uendeshaji wa shughuli za Tume. Hata hivyo, Kamati inaitaka kuhakikisha kuwa fedha zote zinapelekwa kwenye Tume kama zitakavyoidhinishwa na Bunge lako Tukufu kwa ajili ya kuchochea ufanisi katika shughuli za Tume.

SEHEMU YA NNE

4.0 MAONI NA USHAURI

4.1 Maoni ya Jumla

(i) Ofisi ya Waziri Mkuu (Fungu 65) iongeze jitihada katika kutoa mafunzo ya uanagenzi kwa vijana wengi nchini ili kuwajengea uwezo wa kujiajiri katika ufundi;

(ii) Ofisi ya Waziri ya Mkuu ihakikishe inatekeleza majukumu yake kwa ufanisi kama yalivyopangwa kwenye bajeti; na

4.2 Ushauri wa Kamati

4.2.1 Ukusanyaji wa Maduhuli

Kamati inashauri Serikali kuwa: -

(i) Iongeze kasi ya ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali kupitia ada za wakala binafsi za haduma za ajira na ada za maombi ya kufanya kazi nje ya nchi kwani imekuwa na mwenendo usioridhisha katika ukusanyaji;

(ii) Ihakikishe inaendelea kubuni na kupanua wigo wa ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali.

4.2.2 Programu yan kukuza ujuzi nchini

Kamati inashauri Serikali kuwa:-

(i) Iongeze fedha kwa ajili ya kuanzisha na kuendeleza vyuo vya mafunzo ya uanagenzi ili kuifanya sekta hiyo kuwa moja ya nyenzo kuu za utekelezaji wa Dira ya Maendeleo ya 2050;

(ii) Ihakikishe inatoa elimu kwa umma na kuwajengea uwezo wahitimu wa elimu ya kati na elimu ya juu kuhusu umuhimu wa mafunzo ya uanagenzi kama fursa ya kuwawezesha kujiajiri na kuwa na tija katika soko la ajira nchini;

(iii) Ofisi ya Waziri Mkuu (**Fungu 65**) kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais Utumishi kuweka utaratibu wa kutoa mafunzo ya uanagenzi kwa watumishi wa umma na sekta binafsi kwa ajili ya kuongeza ujuzi na kuboresha utendaji katika kutoa huduma kwa wananchi; na

(iv) Ihakikishe kuwa inatoa Fedha za Kukuza Ujuzi (Skills Development Levy)

kwa wakati na kwa kiwango kilichokusudiwa kwani fedha hizi zimekuwa zikitoka kwa kusuasua kama ambavyo inatarajiwa katika kipindi cha miaka miwili ya Fedha iliyopita, Mathalani, katika kipindi cha 2023/2024 hadi 2024/2025 ilitarajiwa iwe imepokea kiasi cha **Shilingi 197,497,000,000/= .**Hata hivyo Ofisi hii katika kipindi hicho imepokea kiasi cha **Shilingi 19,800,000,000 tu** kutokana na makusanyo ya fedha hizo.

4.2.3 Tume ya Usuluhishi na Uamuzi

Kamati inashauri Serikali kuwa:-

(i) Tume ihakikishe inatoa elimu kwa wadau kuhusu matumizi ya mfumo wa e-utatuzi;

(ii) Tume landae utaratibu wa kushughulika na usuluhishi wa migogoro ya ajira katika hatua za awali hali itakayochangia kuboresha mahusiano na mazingira ya kazi baina ya waajiri na waajiriwa hasa kwenye sekta binafsi; na

(iii) Tume Iboreshe mazingira ya kazi kwa watumishi wa Tume ya Usuluhishi na Uamuzi ikiwa ni pamoja na Ofisi za Makao Makuu na Mikoa kwa ajili ya kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa majukumu ya Tume.

SEHEMU YA TANO

5.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha taarifa hii. Aidha, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii kwa Imani yao kwangu kwa kunichagua kuwa Mwenyekiti wa Kamati hii, napenda kutumia fursa hii kuwaahidi ushirikiano mkubwa katika utekelezaji wa majukumu yangu majukumu yangu.

Mheshumiwa Spika, ninawashukuru Wajumbe kwa ushirikiano na jinsi walivyojitoa kikamilifu katika kipindi chote cha ziara na uchambuzi wa Bajeti ya ofisi hii hadi kukamilika kwa taarifa hii, hata hivyo, kwa kuzingatia ufinyu wa muda tulionao naomba majina yao yaingie kwenye kumbukumbu rasmi za Bunge (Hansard) majina ya Wajumbe hao ni haya yafuatayo: -

1. Mhe.Hawa Chakoma Mchafu, Mb - **Mwenyekiti**
2. Mhe.Dkt. Regina Christopher Malima, Mb - **M/Mwenyeiti**
3. Mhe.Mohamed Abrahman Mwinyi, Mb - Mjumbe
4. Mhe.Mariam Nassoro Kisangi, Mb - Mjumbe
5. Mhe.Tinnar Andrew Chenge, - Mjumbe

6. Mhe.Katani Ahmadi Katani, Mb - Mjumbe
7. Mhe.Said Ibrahim Mzimba, Mb - Mjumbe
8. Mhe.Lucy Similya Kombani, Mb - Mjumbe
9. Mhe. Nasriya Nassir Ali, Mb - Mjumbe
10. Mhe. Shadya Haji Omary, Mb - Mjumbe
11. Mhe. Mohamed Kassim Salum, Mb - Mjumbe
12. Mhe. Shaffin Ahmedali Sumar, Mb - Mjumbe
13. Mhe. Athumin Omary Mapalilo, Mb - Mjumbe
14. Mhe. Boniphace Mwita Getere, Mb - Mjumbe
15. Mhe. Pascal Lucas Lutandula, Mb - Mjumbe
16. Mhe. Kangi Alphaxard Lugola, Mb - Mjumbe
17. Mhe. Kafiti William Kafiti, Mb - Mjumbe
18. Mhe. Edefonce Joachim Canoni, Mb - Mjumbe
19. Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb - Mjumbe
20. Mhe. Happiness Daniel Ngwando, Mb - Mjumbe

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati naomba nichukue fursa hii kumpongeza Mhe. Deus Clement Sangu, Mb, Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Ajira na Mahusiano na Naibu Waziri Mhe. Rahma Riyadhi Kisuo, Mb kwa kuwasilisha makadirio ya mapato na matumizi ya Ofisi yake kwa ufanisi ambapo hatua hii imeisaidia Kamati kufanya kazi yake kwa namna inayofaa.

Mheshimiwa Spika, naomba pia niwashukuru watendaji wote wa Wizara pamoja na taasisi zake kwa ushirikiano waliotoa kwa Kamati wakiongozwa na Katibu Mkuu Bi. Marry Maganga na Naibu Katibu Wakuu Bi. Zuhura Yunus.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini sio kwa umuhimu, napenda kuwashukuru Watumishi wote wa Bunge chini ya Uongozi wa Katibu wa Bunge Ndg. Baraka Ildephonce Leonard, kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake vyema na kuhakikisha shughuli zote za Kamati zinatekelezwa kikamilifu.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Ajira na Mahusiano (Fungu 65) kwa Mwaka wa Fedha 2026/2027 kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja**.**

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Hawa Chakoma Mchafu, Mb
MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA MAENDELEO YA JAMII
01 April, 2026